

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door:
This publication was made possible through the support of:

ST. ANTHONY
GASTHUIS

*Alba Gyselaer
Mintzen*

De Gijselaar-Hintzenfonds

Titia Bergsma

**Friese charme betovert Japanners
Frisian charm captivates Japanese**

Inhoudsopgave / Table of contents

Inleiding / Introduction	9
1 Japan 2 eeuwen geleden / Japan 2 centuries ago	11
2 Titia en Jan / Titia and Jan	19
3 Samen naar Japan / Together to Japan	27
4 Japanse extase / Japanese ecstasy	37
5 Decreet van het Japanse hof / Decree of the Japanese Court	45
6 Afscheid / Parting	51
7 Titia's erfgoed / Titia's heritage	59
Meer informatie / Further information	68

Inleiding / Introduction

De Friezin Titia Bergsma is de eerste westerse vrouw die haar man op een officiële missie naar Japan begeleidt. Ze baart groot opzien als ze in 1817 op de Nederlandse handelspost Deshima arriveert. Japanners hebben nog niet eerder een westerse vrouw gezien en zijn diep onder de indruk van haar verschijning. Door de schilderijen die van haar gemaakt worden krijgt ze een iconische status. Sinds haar bezoek in 1817 is ze op enkele miljoenen kunst- en gebruiksvoorwerpen afgebeeld. In 2021 is het 200 jaar geleden dat Titia is overleden. Een uitgelezen moment om haar in de spotlights te zetten.

Frisian Titia Bergsma is the first Western woman to accompany her husband on an official mission to Japan. In 1817, she causes a sensation when she arrives at the Dutch trading post Deshima. The Japanese have never seen a Western woman before and are deeply impressed by her appearance. Due to all the paintings of her, she has gained an iconic status. Since her visit in 1817 she has been depicted on several million works of art and utensils. In 2021 it will be 200 years since Titia died. An excellent moment to put her in the spotlight.

1

Japan 2 eeuwen geleden
Japan 2 centuries ago

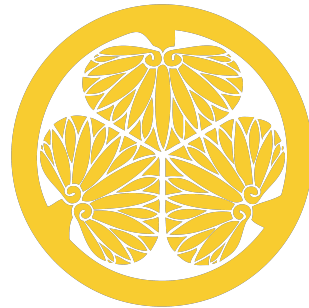
Shogun

Twee eeuwen geleden is de shogun door zijn militaire macht de absolute alleenheerser van Japan. De keizer zit in een soort gouden gevangenschap zonder enige autoriteit in zijn hof in Kyoto. De shogun regeert feitelijk het land vanuit Edo, in het Japans “hoofdstad in het oosten”, het latere Tokio. Tijdens het Tokugawa shogunaat (1603 - 1867) is Tokugawa Ienara (1773 - 1841) de 11e shogun van de Edo-periode, zoals het Tokugawa shogunaat ook wel wordt aangeduid.

Two centuries ago, the shogun is the absolute ruler of Japan, due to its military power. Without any authority, the emperor is kept in a kind of golden captivity in his court in Kyoto. De facto, the shogun is ruling the country from the city of Edo. This is the former name of Tokyo and means “Capital in the East”. During the Tokugawa shogunate (1603 - 1867), Tokugawa Ienara (1773 - 1841) is the 11th shogun of the Edo period, as the Tokugawa shogunate is also referred to.

Shogun Tokugawa Ienara, Kanō Osanobu

*Wapen Tokugawa shogunaat
Tokugawa shogunate coat of arms*

Sakoku

In de Edo-periode is het Sakoku-beleid strikt van kracht. Sakoku betekent in het Japans letterlijk “afsluiting van het land”. Dit beleid maakt Japan voor de rest van de wereld een volledig geïsoleerd land. Vreemdelingen worden verdreven en er geldt een verbod om het land te betreden. Nederland is het enige westerse land dat, zij het beperkt en alleen op de handelspost Deshima, relaties met Japan mag onderhouden.

During the Edo period, the Sakoku policy is strictly enforced. Sakoku literally means “closed country” in Japanese. This policy transforms Japan into a country which is isolated from the rest of the world. Foreigners are expelled and there is a ban on entering the country. The Netherlands is the only Western country that’s allowed to maintain relations with Japan, but limited and only at the trading post Deshima.

Handelspas voor Nederlanders in Japan / Trade pass for Dutch in Japan

Deshima

Baai van Nagasaki / Nagasaki Bay, Kawahara Keiga

Deshima is een kunstmatig eilandje in de Baai van Nagasaki dat als Nederlandse handelspost fungeert. Deshima betekent in het Japans “eiland dat uitsteekt”. De Nederlanders hebben in de periode 1641 - 1859 van hieruit goederen en kennis aan de Japanners geleverd. Buiten het eiland is het de Nederlanders ten strengste verboden contacten te onderhouden met Japanners.

Deshima is an artificial island in the Bay of Nagasaki that operates as the Dutch trading post. Deshima in Japanese means “erected island”. In the period 1641 - 1859, the Dutch deliver goods and knowledge to the Japanese from here. Outside the island, the Dutch are strictly forbidden to initiate contacts with the Japanese.

Bewoners / Residents

Een beperkt aantal Nederlanders, hooguit 20, mag op Deshima verblijven. Dit zijn doorgaans het opperhoofd, de pakhuismeester, enkele kooplieden en assistenten, zoals de dokter, scriba en boekhouder. Aan het eind van het seizoen, van augustus tot november, vertrekken de meesten weer. Daarnaast werken er op het eiland tientallen Japanners als onder andere kok, drager, tolk, brandwacht en poortwachter.

A limited number of Dutch people are allowed to stay on Deshima, 20 at the most. These are usually the chief, the warehouse manager, some merchants and assistants, such as the doctor, clerk and bookkeeper. At the end of the trading season, from August to November, most of them leave Japan again. Dozens of Japanese people work on the island, including a cook, porter, interpreter, fire-watcher and gatekeeper.

Ontspanning op Deshima / Relaxation on Deshima, Watanabe Shuseki

Hofreis / Court journey

De Nederlanders mogen Deshima alleen verlaten voor een verplichte hofreis naar Edo, eerst elk jaar, later elke 4 jaar. De tocht van bijna 2000 km, zowel over land als zee, duurt zo'n drie maanden. De shogun wordt eer bewezen door geschenken aan te bieden. Vooraf stuurt de shogun een gedetailleerde wensenlijst naar het opperhoofd. Veelgevraagde geschenken zijn uurwerken, telescopen, boeken en exotische dieren.

The Dutch are only allowed to leave Deshima for a mandatory court journey to Edo, at first every year, later every 4 years. The trip of almost 2,000 km, by land and sea, takes about three months. The shogun is honoured by offering gifts. The shogun sends a detailed wish list to the chief in advance. Popular gifts include timepieces, telescopes, books and exotic animals.

*Nederlandse optocht
Dutch procession*

Route hofreis / Court journey route

Handel / Trade

Nederlandse factorij Deshima / Dutch factory Deshima, Kawahara Keiga

De handel op Deshima is in eerste instantie uiterst lucratief, maar begint aan het begin van de 18e eeuw af te nemen door handelsbeperkingen die worden opgelegd. Zo mogen er nog maar 2 Nederlandse schepen per jaar aanmeren. De Nederlanders verhandelen voornamelijk zijde, katoen, hertenhuiden en suiker. De Japanners leveren koper, zilver, porselein, lakwerk, kamfer en rijst.

Initially, trading on Deshima is extremely lucrative, but starts to decline in the early 18th century due to trade restrictions being imposed. For example, only 2 Dutch ships are finally allowed to moor per year. The Dutch mainly trade raw silk, cotton, deer skins and sugar. In exchange, the Japanese supply copper, silver, porcelain, lacquerware, camphor and rice.

Rangaku

The image shows the Japanese characters for 'Rangaku' (蘭学), which translates to 'Dutch learning' or 'learning Dutch'. The characters are written in a large, bold, black font. The top character is '蘭' (Ran) and the bottom character is '学' (Gaku).

Japanse karakters voor Rangaku
Japanese characters for Rangaku

De Japanners gaan zich steeds meer interesseren voor kennis uit het Westen waarmee ze door de handel met de Nederlanders in aanraking komen. Rangaku, letterlijk Nederlands leren, wordt eind 18e eeuw in Japan synoniem voor het bestuderen van Europese wetenschappen. Japans-Nederlandse woordenboeken verschijnen en Nederlandstalige boeken over onder andere geneeskunde, mechanica, astronomie en geografie vinden gretig aftrek en worden vertaald.

The business with the Dutch brings the Japanese in contact with knowledge from the West. More and more, the Japanese are eager to acquire that. In the late 18th century, Rangaku becomes synonymous in Japan with studying European sciences. Rangaku literally means “learning Dutch”. Japanese-Dutch dictionaries are published and Dutch books in various fields like medicine, mechanics, astronomy and geography are in great demand and are being translated.

2

Titia en Jan
Titia and Jan

Titia

Waag aan de Nieuwestad / Weighing Tax & Exchange Building on the Nieuwestad, E.P. van Bommel

Titia Bergsma wordt op 13 februari 1786 geboren als dochter van een welgestelde familie in Leeuwarden, de zakelijke en bestuurlijke kern van het gewest Friesland. Titia groeit op in het centrum van Leeuwarden in één van de statige herenhuizen aan de Nieuwestad, nummer 63. De Nieuwestad is met de Waag eeuwenlang het knooppunt van de handel.

Titia Bergsma is born on 13 February 1786 as the daughter of a higher class family in Leeuwarden, the business and administrative hub of the Friesland region. Titia grows up in the heart of Leeuwarden in one of the stately mansions on the Nieuwestad, number 63. The Nieuwestad has been the centre of trade for centuries with the Weighing Tax and Exchange building in the middle.

Gezin / Family

Ennius Harmen Bergsma

Titia is de middelste van drie kinderen. Ze heeft twee zusters, Sytske en Catherine. Haar ouders zijn Ennius Harmen Bergsma (1755-1828) en Barthina Bouwina Schultz (1755-1829). Vader Bergsma studeert aan de Universiteit van Franeker. Hij wordt advocaat en later president van het Provinciaal Gerechtshof. In 1811 verhuist de familie Bergsma naar Den Haag, waar haar vader's carrière eindigt als president van het Hoogerechtshof.

Titia is the middle of three children. She has two sisters, Sytske and Catherine. Her parents are Ennius Harmen Bergsma (1755-1828) and Barthina Bouwina Schultz (1755-1829). Father Bergsma studies at the University of Franeker. He becomes a lawyer and is nominated President of the Provincial Court of Justice. In 1811, the Bergsma family moves to The Hague, where her father's career ends as the President of the Supreme Court.